

1-секция. ЖОЖдор жана орто окуу жайларындагы инновациялык технологиялар

*Биймурсаева Б.М. - п.и.к., НМУ, Сартпаев Э.К. - улук окутуучу, Ысык-КөлМУ
Бейшеналиева У.У. - улук окутуучу, НМУ, Өмүралиева М.Н. - окутуучу, НМУ*

Математиканы окутууда интерактивдүү методдун мазмуну, максаты жана милдеттери

Азыркы мезгилде математикалык изилдөө методдору бардык илимдерде, техникада жана технологияларда кеңири колдонууга ээ болуп бара жатат. Математиктердин компьютердик техника, жаңы маалыматтык технологиялар менен куралдануусу бул процессти ого бетер тездетүүдө. Математикалык аппарат адамдын күндөлүк турмушунда эмгектик иш аракеттеринде кеңири колдонулат. Математиканын тилин пайдалануу так, кыска сүйлөөгө, ойду ачык, түшүнүктүү туюндура билүүгө көнүктүрөт.

Бул айтылгандар мектепте математиканы окутуунун милдеттерин аныктайт;

- күндөлүк турмушта жана эмгектик ишмердүүлүктө зарыл болгон, башка предметтерди үйрөнүү жана билим алууну андан ары улантуу үчүн жетишүү деңгээлдеги математикалык билимдердин жана билгичтиктердин системасына окуучулардын ээ болуусун камсыз кылуу;
- окуучуларда математикалык идеялар жана методдор, алардын дүйнө таануудагы ролу жөнүндөгү түшүнүктөрдү калыптандыруу;
- математиканын каражаттары аркылуу окуучулардын интеллектуалдык сапатын калыптандыруу жана өнүктүрүү;
- өз алдынча билимдин булактары менен иштөө, алган билимди колдонуу билгичтиктерин калыптандыруу;
- окуучулардын предметке карата кызыгууларын арттыруу, алардын математикалык жөндөмдүүлүктөрүн аныктоо жана өнүктүрүү, тиешелүү кесиптик багыт берүү.

Жаш муундардын жаңыча ой жүгүртүүсү азыркы убакта окуучуларга интерактивдүү метод аркылуу өзгөчө мамиле кылууну талап кылат.

Азыркы мезгилде адам баласы жеке гана билим албастан, коомдун негизги максаттарын, милдеттерин жана талаптарын ишке ашыруучу татыктуу адамдардан болушу зарыл.

Ошондуктан азыр педагогикалык коллективдердин алдында билим берүүнүн жана тарбиянын сапатын жогорулатуу, сабак берүүнүн өзүн жогорку илимий-теориялык билимин, адеп-ахлактык жана интерактивдүү методдун тарбиясын жогорулатып, жакшыртуу милдеттери турат.

Мектеп реформасындагы жаңы идеялардын негизги талаптары жана педагогикалык коомчулуктун алдына койгон милдеттери жетишкен деңгээлде аткарылбай жатат. Эмне үчүн? Биздин оюбузча анын негизги себептери болуп төмөндөгүлөр эсептелет:

- орто мектептердин системасында окуу-тарбия процессинин маанисинин жана ролунун төмөндөп кеткендигинде;
- окуучулардын кызыгуусунун төмөндөшү жүрүш-турушунун үлгүлүү болушуна негизги шарттардын бири болгон тарбия ишинин жеткиликтүү эмес деңгээлде жүргүзүлгөндүгүндө;

- сабак өтүүдө табигый илимдер жана гуманитардык сабактардын мүмкүнчүлүктөрүнүн, окуучулардын руханий байлыгын өстүрүүгө негизги шарт катары колдонулбагандыгында;
- окуучулардын дүйнөгө болгон көз карашын калыптандырууга жана руханий маданиятын өстүрүүдө элдик педагогиканын, улуттук салт-санаа, үрп адаттардын негизин окуу-тарбия ишин жүргүзүүдө жогорудагы аталган жетишпегендиктерди эске алуу керек;

Азыркы учурдагы мугалим элге билим берүү системасынын жаңы концепциясынын негизги багыттарында айтылгандай окуучуларга билим гана берүү менен чектелбестен, тарбиялоону, тактап айтканда, интерактивдүү методдун тарбия берүүсүн, искусствону жана көркөм адабий чыгармаларды, тарыхый эстеликтерди, архитектураларды, жаратылыштын кооздугун жана байлыгын түшүнүп аны баалоону үйрөтүүгө тийиш. Бул максатта мугалим жогоруда айтылгандардан тышкары ар бир предметтин, анын ичинде геометрия, алгебра сабактарынын, башкача айтканда математиканын мүмкүнчүлүктөрүн пайдалануу керек.

Азыркы мезгилде окуучулардын таанып билүүчүлүк жөндөмдүүлүгүн, өз билимин өнүктүрүүсүн, өзүн-өзү таанып билүүсүн калыптандыруусун пайда кылуучу жана өнүктүрүүчү интерактивдүү методдор кеңири колдонула баштады.

Интерактивдүү методдор мугалим менен окуучунун, окуучу менен окуучулардын ортосундагы өз ара байланыштарды окутуу процессиндеги окуучулардын өз алдынча таанып билүү ишмердүүлүгүн уюштуруучу методдор болуп эсептелинет.

Интерактивдүү ыкма менен иштөөдө, окуучулар кандайдыр бир проблеманы талкуулап жатышып, аны чечүүнүн бир нече жолу бар экендигин түшүнө башташат, өз көз караштары менен башкалардын көз караштарын салыштырууну үйрөнүшөт.

Чыгармачылык демилге колдоого алынып, алдыга коюлган маселени биргелешип чечишет. Окуучулар терең идеяларды иштеп чыгуу менен ар бири жеке пикирин айтуу укугу бар экендигин билишет. Өзүнө-өзү ишенүүсү пайда болуп, бири-бирине үстөмдүк кыла албайт.

Натыйжада окуучулардын

- активдүүлүгү артат;
- кызматташтыгы кеңейет;
- өз билим жөндөмүн көрсөтүшөт;
- сынчыл ой жүгүртүүсүн арттырат;
- түгөйү менен иштей билүү;
- тайпада иштей билүү;
- проблеманы көрө билүү жана аны чечүүнүн жолдорун издей билүү;
- өз ара мамиледе толлеранттуулукту кеңейте билүү;
- бири-бирин угуу, сыйлоо сапаттарына ээ болушат.
- окуучулар маалымат эле албастан алар сунуштаган жолдор жана чечимдер туура жана башка варианттардан жакшы экендигин логикалуу түшүндүрүүгө аракеттенишет;
- окуучулар терең маанидеги идеяларды иштеп чыгышат;
- тапшырма аткаруу учурунда окуучулар өздөрүнүн жана башкалардын тажрыйбасын колдонушат.

Жыйынтыгында, интерактивдүү усулдарды активдүү колдонуудан өз ара аракеттенүү жакшырып, берилген материалды батыраак окуп, талкуу учурунда билип алган маалыматтарын жакшы эстеп калышат. Ошентип жогоруда айтылган натыйжалар

окутуунун интерактивдүү усулдарын активдүү пайдаланууга себепчи боло алат деп ойлойм.

Интерактивдүү – бул англис тилинен которгондо «өз ара аракетте болуу дегенди билдирет». Интерактивдүү ыкма менен окутуу баарыдан мурда бул окуу процессинде өз ара байланышта болуу, түгөйлөрдүн же группалардын өз ара аракеттениши жана кызматташтыгы[1]. «Окутуунун интерактивдүү методу» деген терминдин өзү педагогикада ХХк. 80-жылдарда пайда болгон. Советтик педагогикада “кызматташтык педагогикасы” деген наам алган. Бул аталыш советтик мектептин эң жакшы сапаттарын, орус, чет элдик психология-педагогикалык илимдин жана практиканын жетишкендиктерин бириктирип 80-жылдардагы мугалимдер тарабынан берилген[2].

Жогоруда айтылгандай, интерактивдүү окутуунун башкы өзгөчөлүгү, окуу процесси группада биргелешип аракеттенүү аркылуу жүргүзүлгөндүгүндө. Биргелешкен иш окуучулардын ар биринин жалпы ишке кызыгуусун жаратат жана тырышып аракеттенүүнү, ойлоноону, чыгармачылык активдүүлүктү талап кылат.

Соңку мезгилде интерактивдүү окутуу деген түшүнүк мектептерде жана жогорку окуу жайларында кеңири таралууда. Анын маанисин төмөндөгүчө түшүнүүгө болот. Жөнөкөй сөз менен айтканда интерактивдүү окутуу - бул окутуучу менен окуучунун максаттуу өз ара пикир алмашып аракеттенишүү процесси. Бул процесс окуучунун окутуучуга дароо жооп берүү реакциясы менен, башкача айтканда түз жана тескери байланыштардын үзгүлтүксүз болуп турушу менен коштолот. Ошондуктан сыртынан алып караганда интерактивдүү окутуу аңгеме методу менен окутууга окшошуп кетет. Бирок, ал андан кескин айырмаланат. Анткени интерактивдүү окутуу коллективдүү (мугалим-класстагы окуучулар), группалык (окуучу-окуучулар), жекече (окуучу - репетитор; окуучу – окуучу; окуучу – окутуучу; ар кандай чоң киши - окуучу) ж.б. формада болушу ыктымал жана бардык учурда тең окуучу сөзсүз окутуу процессинин объектиси гана эмес субъектиси да болуп кызмат өтөйт, башкача айтканда окуучу жалаң эле окуучулук кылбастан окутуучулук милдетти да аткарат.

Мындан окутуунун бизге белгилүү болгон методдорунун кайсынысында интерактивдүү окутуу орун алат? – деген суроо туулат.

1. Түшүндүрүп – иллюстрациялоо методу менен иштөөдө интерактивдүү окутуу жок.
2. Репродуктивдик метод менен иштөөдө да ал жок.
3. Ал эми жарым – жартылай изденүү методу менен иштөөдө интерактивдүү окутуу бар.
4. Изилдөө методу менен иштөөдө (эгерде изилдөө жумушун окуучулардын группасы аткарсан, анда интерактивдүү окутуу бар, ал эми изилдөөнү ар бир окуучу жеке өзүнчө жүргүзсө, анда интерактивдүү окутуу жок).

Окуу материалын проблемалуу баяндоо методу менен иштөөдө да түшүнүктүн толук маанисинде алып караганда интерактивдүү окутуу жокко эсе. Демек интерактивдүү методдун артыкчылыгы окутуу процессинде орчундуу орунду ээлеп келе жаткандыгын мезгил өзү тастыктап жатат.

Адабияттар

1. *М.М.Эсенгулова, Ж.Д.Асекова. Сынчыл ойломду өстүрө турган окуу жана жазуу»* программасынын хрестоматиясы, Бишкек-2004
2. *М.М.Эсенгулова, Ж.Д.Асекова. Мүмкүнчүлүктөрдү кеңейтүү...*(«Окуу жана жазуу аркылуу сынчыл ой жүгүртүүнү өстүрүү»усулунун теориясы жана практикалык тажрыйбасы) Бишкек-2008

